

SESSION ORDINAIRE 2022-2023

19 JANVIER 2023

**PARLEMENT DE LA RÉGION
DE BRUXELLES-CAPITALE**

PROPOSITION DE RÉOLUTION

visant à lutter contre l'âgisme

(déposée par Mme Françoise SCHEPMANS (FR),
MM. David WEYTSMAN (FR) et David
LEISTERH (FR))

Développements

Contexte

Comme le disait Camus, «Il faut bien que la vieillesse se passe». En effet, s'il est un fait inéluctable pour l'homme, c'est que nous sommes, tout un chacun, amenés à vieillir... et pourtant.

Suite à la crise sanitaire mondiale, face à une population vieillissante, le thème de l'âgisme est devenu une problématique centrale que les auteurs de la présente proposition souhaitent mettre à l'agenda de la Région bruxelloise.

Un premier rapport des Nations unies sur l'âgisme a été publié en mars 2021.¹ Il en donne une définition claire: «On parle d'âgisme lorsque l'âge est utilisé pour catégoriser et diviser les personnes de telles façons qu'elles subissent des préjugés et des injustices, qu'elles sont désavantagées; et ce phénomène réduit la solidarité entre les générations.»²

L'âgisme est considéré comme une violation des droits de l'homme. C'est un phénomène très répandu, parfois accepté socialement et contre lequel nous devons lutter de manière efficace.

¹ <https://cdn.who.int/media/docs/default-source/2021-dha-docs/9789240016866-eng.pdf?sfvrsn=7375d0b87&download=true>.

² Ibid.

GEWONE ZITTING 2022-2023

19 JANUARI 2023

**BRUSSELS
HOOFDSTEDELIJK PARLEMENT**

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

ter bestrijding van leeftijdsdiscriminatie

(ingediend door mevrouw Françoise
SCHEPMANS (FR), de heren David
WEYTSMAN (FR) en David LEISTERH (FR))

Toelichting

Context

Camus stelde: "Il faut bien que la vieillesse se passe". Inderdaad, als er één onontkoombaar feit is voor de mens, dan is het wel dat iedereen oud wordt... en toch.

In de nasleep van de wereldwijde gezondheids crisis en gezien de vergrijzing van de bevolking is leeftijdsdiscriminatie uitgegroeid tot een kernprobleem dat de indieners van dit voorstel op de agenda van het Brussels Gewest willen plaatsen.

Een eerste rapport van de Verenigde Naties over leeftijdsdiscriminatie werd in maart 2021 gepubliceerd¹. Daarin wordt het verschijnsel duidelijk gedefinieerd: "Ageism arises when age is used to categorize and divide people in ways that lead to harm, disadvantage and injustice and erode solidarity across generations". (Leeftijdsdiscriminatie treedt op wanneer leeftijd wordt gebruikt om mensen te categoriseren en te verdelen op manieren die leiden tot schade, benadeling en onrechtvaardigheid en die de solidariteit tussen generaties aantasten.)²

Leeftijdsdiscriminatie wordt beschouwd als een schending van de mensenrechten. Het is een wijdverbreid en soms maatschappelijk ingeburgerd verschijnsel dat we krachtadig moeten aanpakken.

¹ <https://cdn.who.int/media/docs/default-source/2021-dha-docs/9789240016866-eng.pdf?sfvrsn=7375d0b87&download=true>.

² Ibid.

La crise du Covid comme amplificateur

Nos aînés ont payé un lourd tribut lors de la crise sanitaire. Ils figuraient parmi les premières victimes dans le monde. Rien qu'en 2020, parmi les 18.765 décès en excès qui ont été observés, 18,7 % étaient dans la tranche d'âge des 85 ans et plus et 19 % dans la tranche d'âge des 65-84 ans.³

Cette crise sanitaire a mis à l'ordre du jour ces discriminations durement imprégnées dans toutes les couches de la société mais surtout, elle les a aggravées. Ainsi, sous le couvert de la bienveillance, des actes que l'on peut qualifier «d'âgisme» ont été commis. En témoigne le difficile accès – et parfois même l'interdiction – des visites dans les MR/MRS ou une certaine attitude paternaliste envers eux.

Le rapport Unia 2022 corrobore ces faits de discrimination. Les mesures prises lors de la crise sanitaire ont créé un isolement social, affectif et physique des résidents qui a alors débouché par la suite sur une souffrance mentale et physique.⁴

L'idée n'est pas de revenir sur la gestion de la crise du Covid au sein de notre Région, mais de profiter de ce momentum pour pleinement prendre conscience de la situation vécue par nos aînés. Le rapport des Nations unies le démontre bien: le phénomène d'âgisme n'est pas propre à une région du monde mais est un phénomène généralisé. Il représente un enjeu mondial.

À l'échelle mondiale, une personne sur deux fait preuve d'âgisme, parfois inconsciemment, à l'égard des personnes âgées.⁵ En Europe, une personne sur trois déclare en avoir été la cible.

Ce rapport démontre finalement à quel point ce phénomène est bien plus répandu que l'on ne pense, impactant tous les niveaux de la société. Les exemples mentionnés dans le rapport portent sur:

- le domaine de la santé, où les soins ne sont pas forcément prodigués par rapport à l'âge de la personne;
- le domaine professionnel, lors du recrutement (opportunités limitées pour les aînés), voire dans les processus liés à la retraite ou au licenciement;

3 https://epistat.sciensano.be/docs/momo/Be-MOMO_report_Surmortalite%20durant%20l'epidemie%20de%20COVID-19%20en%20Belgique.pdf.

4 Unia «L'impact des mesures Covid-19 sur les droits humains dans les maisons de repos (et de soins)».

5 <https://cdn.who.int/media/docs/default-source/2021-dha-docs/9789240016866-eng.pdf?sfvrsn=7375d0b87&download=true>, p 37.

De covidcrisis als vergrootglas

Onze ouderen betaalden een hoge tol tijdens de gezondheidscrisis. Ze behoorden wereldwijd tot de eerste slachtoffers. Van de 18.765 gevallen van oversterfte die zich in 2020 voordeden, was 18,7% ouder dan 85 jaar en behoorde 19% tot de leeftijdsgroep 65-84 jaar.³

De gezondheidscrisis heeft deze vorm van discriminatie, die diep geworteld is in alle lagen van de samenleving, niet alleen op de agenda geplaatst; ze heeft ze bovenal nog verergerd. Onder het mom van goede bedoelingen zijn er immers handelingen verricht die we kunnen omschrijven als "leeftijdscriminatie". Zo kregen bezoekers maar moeilijk of zelfs helemaal geen toegang tot de rusthuizen en werden ouderen nogal betuttelend bijegend.

In zijn verslag van 2022 bevestigt Unia die feiten van discriminatie. De tijdens de gezondheidscrisis genomen maatregelen hebben de sociale, emotionele en fysieke isolatie van rusthuisbewoners in de hand gewerkt en dat leidde op zijn beurt tot mentaal en fysiek lijden.⁴

Het is niet de bedoeling om terug te komen op de aanpak van de covidcrisis in ons gewest, maar wel om van dit momentum gebruik te maken om ons terdege bewust te worden van de situatie waarin onze ouderen verkeren. Het rapport van de Verenigde Naties toont duidelijk aan dat leeftijdsdiscriminatie niet gebonden is aan een bepaalde regio in de wereld, maar een wijdverbreid verschijnsel is. Het is een wereldwijd probleem.

Een op de twee personen wereldwijd vertoont, soms onbewust, discriminerend gedrag tegenover ouderen.⁵ In Europa verklaart een op de drie mensen daar ooit het mikpunt van te zijn geweest.

Dit verslag toont uiteindelijk aan dat het verschijnsel veel wijder verbreed is dan we denken en dat het alle lagen van de samenleving treft. Voorbeelden die in het rapport worden genoemd, hebben betrekking op:

- de gezondheidszorg, waar niet noodzakelijkerwijs zorg wordt verleend die afgestemd is op de leeftijd van de persoon;
- de arbeidsmarkt, bij aanwerving (beperkte mogelijkheden voor ouderen) of zelfs bij procedures voor pensionering of ontslag;

3 https://www.sciensano.be/sites/default/files/be-momo_report_oversterfte_tijdens_de_covid-19_epidemie_in_belgie.pdf.

4 Unia "De impact van COVID-19-maatregelen op mensenrechten in woonzorgcentra".

5 <https://cdn.who.int/media/docs/default-source/2021-dha-docs/9789240016866-eng.pdf?sfvrsn=7375d0b87&download=true>, p 37.

- les médias, où les personnes âgées sont sous-représentées.⁶

Ce type de discriminations peut avoir de lourdes conséquences. Ainsi, les personnes âgées, victimes d'âgisme, ont davantage de problèmes de santé physique mais également mentale, qui réduisent encore leur espérance de vie. Ces personnes vivent en moyenne 7,5 années de moins.⁷ De nombreuses études démontrent par ailleurs que l'âgisme accélère les troubles cognitifs !⁸

L'impact de l'âgisme sur nos aînés va au-delà de leur santé; il en va de leur qualité de vie qui se voit considérablement réduite. Avec des relations sociales qui diminuent, laissant place à la solitude et à un certain isolement. On estime d'ailleurs que «6,3 millions de cas de dépression dans le monde sont dus à l'âgisme».⁹

Selon diverses projections, une personne sur six dans le monde aura 60 ans ou plus d'ici 2030.¹⁰ On assistera d'ici 2040 à une augmentation de l'ordre de 65 % du nombre de personnes âgées de plus de 80 ans. En Belgique, un quart de la population belge sera âgé de 65 ans ou plus à l'horizon 2050. Il est donc important de pouvoir penser à l'avenir de nos aînés en leur assurant une qualité de vie et en réduisant les inégalités. L'Assemblée générale des Nations unies l'a bien compris en proclamant 2021-2030 «Décennie du vieillissement en bonne santé» et chargeant l'Organisation Mondiale de la Santé (OMS) de sa bonne mise en œuvre.¹¹

En Belgique

La discrimination liée à l'âge est pour rappel interdite par la loi.¹² Unia, qui mène ce combat, le rappelle déjà en 2016 à travers sa campagne de communication pour lutter contre ce type de préjugés dans le secteur de l'emploi.¹³ Pour l'ensemble du territoire national, Unia a ouvert 172 dossiers

6 <https://cdn.who.int/media/docs/default-source/2021-dha-docs/9789240016866-eng.pdf?sfvrsn=7375d0b87&download=true> p 37.

7 <https://www.who.int/fr/news/item/29-09-2016-discrimination-and-negative-attitudes-about-ageing-are-bad-for-your-health>.

8 Ibid.p37.

9 <https://www.who.int/fr/news/item/18-03-2021-ageism-is-a-global-challenge-un>.

10 <https://www.who.int/fr/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health#:~:text=D'ici%202050%2C%20les%20personnes,rapide%20que%20dans%20le%20pass%C3%A9>.

11 <https://www.who.int/fr/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health#:~:text=D'ici%202050%2C%20les%20personnes,rapide%20que%20dans%20le%20pass%C3%A9>.

12 Loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre certaines formes de discrimination (loi antidiscrimination).

13 <https://www.unia.be/fr/sensibilisation-et-prevention/campagnes/trop-jeune-trop-vieux>.

- de media, waar ouderen ondervertegenwoordigd zijn.⁶

Deze vorm van discriminatie kan ernstige gevolgen hebben. Ouderen die het slachtoffer zijn van leeftijdsdiscriminatie hebben bijvoorbeeld meer lichamelijke en geestelijke gezondheidsproblemen, waardoor hun levensverwachting nog verder daalt. Die personen leven gemiddeld 7,5 jaar minder lang.⁷ Talrijke studies tonen ook aan dat leeftijdsdiscriminatie de ontwikkeling van cognitieve stoornissen versnelt!⁸

De gevolgen van leeftijdsdiscriminatie voor onze ouderen gaan verder dan hun gezondheid; het beïnvloedt hun levenskwaliteit, die aanzienlijk vermindert. Sociale relaties vallen stilaan weg met eenzaamheid en isolement tot gevolg. Men schat dat "wereldwijd 6,3 miljoen gevallen van depressie het gevolg zijn van leeftijdsdiscriminatie".⁹

Volgens verschillende prognoses zal een op de zes mensen in de wereld in 2030 60 jaar of ouder zijn.¹⁰ In 2040 zal het aantal 80-plussers met 65% toenemen. In België zal in 2050 een kwart van de bevolking 65 jaar of ouder zijn. Daarom is het belangrijk om na te denken over de toekomst van onze ouderen, hun levenskwaliteit te bieden en ongelijkheid weg te werken. De Algemene Vergadering van de Verenigde Naties heeft dat goed begrepen. Ze riep 2021-2030 namelijk uit tot "Decennium voor gezond ouder worden" en ze belastte de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) met de uitvoering ervan.¹¹

In België

Leeftijdsdiscriminatie is bij wet verboden.¹² Unia herinnerde daar in 2016 al aan met een communicatie-campagne om dit soort vooroordelen op de arbeidsmarkt te bestrijden.¹³ Voor het hele gewestelijke grondgebied heeft Unia in 2020 172 zaken geopend in verband met leeftijds-

6 <https://cdn.who.int/media/docs/default-source/2021-dha-docs/9789240016866-eng.pdf?sfvrsn=7375d0b87&download=true> p 37.

7 <https://www.who.int/news/item/29-09-2016-discrimination-and-negative-attitudes-about-ageing-are-bad-for-your-health>.

8 Ibid.p37.

9 <https://www.who.int/fr/news/item/18-03-2021-ageism-is-a-global-challenge-un>.

10 <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health>.

11 <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health>.

12 Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie (antidiscriminatiewet).

13 <https://www.unia.be/nl/sensibiliseren-en-preventie/campagnes/te-jong-te-oud-unia-start-een-campagne-tegen-vooroordelen-leeftijd>.

relatifs à la problématique de l'âge en 2020. Ceci représente 6,7 % des dossiers tous critères confondus.¹⁴ En 2021, ce pourcentage était de 4,9 %. Un peu moins de la moitié des dossiers ouverts concernent l'emploi (48,9 %), puis les biens et services (34,1 %)»¹⁵.

Le taux d'emploi reflète aussi cette situation. La Belgique est loin d'être bonne élève en la matière, avec un taux d'emploi des 54-64 ans de 54,5 %, contre 60,5 % pour la moyenne européenne en 2021.¹⁶

Selon Actiris, le taux de chômage des 55+ était en forte augmentation ces dernières années. Il était de 14,7 % en 2010 et de 18,7 % en 2020.¹⁷

Si certaines données existent, force est de constater qu'il y a un manque flagrant de données pour évaluer la problématique de l'âgisme dans son ensemble.

Pour pallier cela, Amnesty International publiait, en septembre 2021, les résultats d'un sondage sur l'âgisme concernant les personnes âgées de plus de 55 ans en Belgique francophone.¹⁸ Le but était d'en comprendre l'ampleur lors d'une première phase exploratoire. On y apprenait que plus d'un aîné sur quatre, soit 27 % de la population âgée, est confronté à au moins un type de maltraitance, et sept seniors sur dix sont victimes de préjugés en raison de leur âge.¹⁹ Ce sondage souligne également la perception du phénomène chez nos seniors. 46 % des 75 ans et plus constatent ainsi que leur opinion est devenue moins importante.²⁰

En effet, l'âgisme peut être insidieux et prendre plusieurs formes comme l'infantilisation de la personne, qui peut sembler «bienveillante» mais qui peut être perçue comme de la violence verbale ou physique. C'est donc bien la manière dont la discrimination est ressentie par la personne concernée qui détermine le degré du phénomène.

Exemple du Canada

Le Canada semble être à l'avant-garde en matière de bien-être des aînés et de la lutte contre l'âgisme. En 2006, un comité spécial sur le vieillissement avait été constitué afin d'étudier les programmes et services publics destinés aux aînés. Le travail a abouti sur une série de recommandations, dont la lutte contre l'âgisme fait entièrement partie.

- 14 Ben Hamou, Cion égalité des chances, <http://weblex.irisnet.be/data/crb/biq/2021-22/00128/images.pdf>.
- 15 Unia, 2021 https://www.unia.be/files/Documenten/Publicaties_docs/Rapport_chiffres_2021_Unia_FR_def.pdf.
- 16 <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tesem050/default/table?lang=fr>.
- 17 <http://weblex.brussels/data/crb/bqrann/2021-22/156380/images.pdf#page=>.
- 18 <https://www.amnesty.be/campagne/droits-aines/article/sondage-agisme-aines-chiffres-2021>.
- 19 <https://www.amnesty.be/campagne/droits-aines/article/sondage-agisme-aines-chiffres-2021>.
- 20 Ibid.

discrimination.¹⁴ Dat komt neer op 6,7% van alle dossiers. In 2021 was dat 4,9%. Iets minder dan de helft van de geopende zaken had betrekking op werkgelegenheid (48,9%), gevolgd door goederen en diensten (34,1%).¹⁵

Het werkgelegenheidscijfer weerspiegelt die realiteit. België is in dit opzicht allesbehalve een goede leerling met een participatiegraad van 54,5% voor de 54 – 64-jarigen, tegenover 60,5% voor het Europese gemiddelde in 2021.¹⁶

Volgens Actiris is de werkloosheid onder 55-plussers de afgelopen jaren sterk gestegen, meer bepaald van 14,7% in 2010 tot 18,7% in 2020.¹⁷

Er zijn weliswaar enkele gegevens beschikbaar, maar die zijn volstrekt ontoereikend om het probleem van leeftijdsdiscriminatie in zijn geheel te kunnen beoordelen.

Om dit tegen te gaan publiceerde Amnesty International in september 2021 de resultaten van een onderzoek naar leeftijdsdiscriminatie bij 55-plussers in Franstalig België.¹⁸ Het doel was om in een eerste verkennende fase inzicht te verkrijgen in de omvang van het verschijnsel. Daaruit blijkt dat meer dan een op de vier ouderen, dat wil zeggen 27% van de oudere bevolking, geconfronteerd wordt met ten minste een vorm van mishandeling en dat zeven op de tien ouderen het slachtoffer zijn van vooroordelen op grond van hun leeftijd.¹⁹ Deze peiling belicht ook de perceptie van het verschijnsel onder onze ouderen. Van de 75-plussers stelt 46% vast dat hun mening niet meer meetelt.²⁰

Leeftijdsdiscriminatie kan inderdaad verraderlijk zijn en verschillende vormen aannemen, zoals het infantiliseren van een oudere persoon. Dat kan "goed bedoeld" lijken, maar ook beschouwd worden als verbaal of fysiek geweld. Het is dus wel degelijk de manier waarop discriminatie door de betrokkene wordt ervaren, die de omvang van het verschijnsel bepaalt.

Voorbeeld van Canada

Canada lijkt voorop te lopen op het vlak van ouderenwelzijn en de strijd tegen leeftijdsdiscriminatie. In 2006 werd een bijzonder comité inzake vergrijzing opgericht om programma's en openbare diensten voor ouderen te bestuderen. Het werk resulteerde in een reeks aanbevelingen, waarvan de strijd tegen leeftijdsdiscriminatie integraal deel uitmaakt.

- 14 Ben Hamou, cie voor gelijkheid van kansen <http://weblex.irisnet.be/data/crb/biq/2021-22/00128/images.pdf>.
- 15 Unia, 2021 https://www.unia.be/files/Documenten/Publicaties_docs/Cijfersverslag_2021_Unia_NL_def.pdf.
- 16 <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tesem050/default/table>.
- 17 <http://weblex.brussels/data/crb/bqrann/2021-22/156380/images.pdf#page=>.
- 18 <https://www.amnesty.be/campagne/droits-aines/article/sondage-agisme-aines-chiffres-2021>.
- 19 <https://www.amnesty.be/campagne/droits-aines/article/sondage-agisme-aines-chiffres-2021>.
- 20 Ibid.

En 2007, le Gouvernement du Canada a créé le Conseil national des aînés (CNA) qui remet des avis / conseils sur les questions liées à la santé, au bien-être et à la qualité de vie des aînés.

Le Canada a compris que l'âgisme n'est pas problème d'aînés, mais un problème de société et une responsabilité collective.

Plusieurs initiatives ont ainsi été recensées, l'idée principale étant toujours de sensibiliser le public:²¹

- la ville de Toronto a lancé une campagne de lutte contre l'âgisme en milieu de travail;
- celle d'Edmonton a créé une compagnie de théâtre intergénérationnelle réunissant étudiants et aînés;
- un programme national «HomeShare» a permis de jumeler seniors et étudiants dans le cadre d'un logement abordable;
- la province du Québec s'arme quant à elle d'un véritable plan d'action pour les aînés. Ce plan «vieillir et vivre ensemble» inclut en toile de fond une lutte contre l'âgisme. Ainsi, il promeut par exemple la consolidation des maisons de grands-parents. Il s'agit des regroupements d'aînés bénévoles qui choisissent de s'engager auprès des jeunes et des familles.²² Cela favorise les relations intergénérationnelles.

Le Gouvernement

La Déclaration de politique régionale (DPR) 2019-2024 du Gouvernement bruxellois mentionne qu'il souhaite garantir à chacun les conditions d'une vie conforme à la dignité humaine en y consacrant un chapitre sur les discriminations. Le Gouvernement déclare ainsi vouloir:

«s'engager dans la lutte contre toutes formes de violence et de discriminations. Il entend notamment développer une logique intersectionnelle dans l'analyse et le traitement des discriminations, certains publics subissant en effet le croisement ou l'accumulation de facteurs discriminatoires».

Dans cette même optique, nous souhaitons porter un regard particulier sur l'âgisme. L'inclusion des seniors au sein de nos politiques est pour les auteurs de la présente proposition un enjeu majeur qui mérite toute notre attention au même titre que la lutte contre les discriminations liées au sexe, au handicap ou à l'origine. Rappelons par ailleurs que certains groupes peuvent cumuler des obstacles, rendant plus difficile leur épanouissement. L'exemple des femmes est très révélateur. «Les femmes de plus de 55 ans sont plus

21 <https://www.canada.ca/fr/emploi-developpement-social/ministere/aines/forum/consultation-agesme/guide-discussion.html#h2.11>.

22 <http://reseauimgp.org/>.

In 2007 heeft de Canadese regering de National Seniors Council (NSC) opgericht. Die geeft advies over kwesties in verband met de gezondheid, het welzijn en de levenskwaliteit van ouderen.

Canada heeft begrepen dat leeftijdsdiscriminatie geen ouderenprobleem dan wel een maatschappelijk probleem is en dat het een collectieve verantwoordelijkheid is.

Er werden verschillende initiatieven opgetekend, met als kernidee de bewustmaking van het publiek:²¹

- de stad Toronto heeft een campagne opgezet om leeftijdsdiscriminatie op de arbeidsmarkt te bestrijden;
- de stad Edmonton heeft een intergenerationeel theatergezelschap opgericht dat studenten en ouderen samenbrengt;
- een nationaal "HomeShare"-programma heeft ouderen en studenten samengebracht in het kader van betaalbare woningen;
- de provincie Quebec heeft een heus actieplan voor ouderen op poten gezet. Dat plan draagt de titel "vieillir et vivre ensemble" en is ook gericht op de bestrijding van leeftijdsdiscriminatie. Het zet bijvoorbeeld in op de versterking van grootouderhuizen. Dat zijn groepen van oudere vrijwilligers die zich inzetten voor jongeren en gezinnen.²² Dat bevordert de intergenerationele betrekkingen.

De regering

In de gewestelijke beleidsverklaring 2019-2024 staat dat de Brusselse regering aan eenieder menswaardige levensomstandigheden wil garanderen en is een hoofdstuk aan de bestrijding van discriminatie gewijd. De regering wil:

“de strijd aanbinden met alle vormen van geweld en discriminatie. In het bijzonder wil zij een intersectionele logica ontwikkelen bij de analyse en behandeling van discriminatie. Bepaalde doelgroepen krijgen immers af te rekenen met een mix of een opeenstapeling van discriminerende factoren”.

In dat opzicht wensen wij bijzondere aandacht te besteden aan leeftijdsdiscriminatie. Voor de indieners van dit voorstel is de inclusie van ouderen in ons beleid een belangrijke kwestie die onze volle aandacht verdient, net als de strijd tegen discriminatie op grond van geslacht, beperking of afkomst. Ook mag niet worden vergeten dat bepaalde groepen met meerdere obstakels kunnen worden geconfronteerd, waardoor zij zich moeilijker kunnen ontwikkelen. Het voorbeeld van vrouwen is veelzeggend.

21 <https://www.canada.ca/en/employment-social-development/corporate/seniors/forum/consultation-ageism/discussion-guide.html>.

22 <http://reseauimgp.org/>.

touchées que les hommes du même âge par le regard que la société porte sur elles.»²³ Les femmes ne se sentent pas forcément âgées, c'est la société qui leur en donne ce sentiment.

Lutter contre l'âgisme: des pistes

Faire de la lutte contre l'âgisme une priorité en Région bruxelloise est important vis-à-vis des arguments cités plus haut et doit passer par une meilleure sensibilisation des Bruxellois.

Ce chantier est colossal, mais des pistes de solutions existent. Diverses recommandations ont été émises par les Nations unies dans leur rapport. Celles-ci ont notamment la particularité de s'adresser très largement aux acteurs de la société civile, du secteur privé, mais également des gouvernements.

Les exemples des pays étrangers tels que le Canada nous offrent également des pistes de réflexion pour promouvoir un changement de vision à travers des programmes intergénérationnels.

Dès lors, les auteurs de la présente proposition de résolution demandent que le Gouvernement bruxellois investisse dans les stratégies de lutte contre l'âgisme suivantes:

- œuvrer pour la construction d'une société pour tous les âges;
- encourager et soutenir les programmes intergénérationnels afin de reconnaître la contribution des aînés au sein de notre société. En effet, tous les rapports s'accordent à dire que la lutte contre l'âgisme passe par une meilleure intégration des personnes âgées. En enrichissant le tissu social des seniors, nous luttons en même temps contre l'isolement de ces derniers. Prenons l'exemple des maisons des grands-parents instaurées au Canada où le lien intergénérationnel permet aussi un échange de savoir-faire;
- mener régulièrement des campagnes de sensibilisation (notamment à travers la participation à la campagne des Nations unies). Il faut changer les regards que l'on porte autour de l'âge et du vieillissement trop souvent connoté négativement. Trop de stéréotypes négatifs sont imprégnés dans la société, alors qu'une perception positive de la vieillesse peut allonger la durée de vie de 7,5 ans.²⁴ Cassons les clichés, nous pouvons vieillir heureux;

23 <https://www.amnesty.be/campagne/droits-aines/article/agisme-intersectionnalite>.

24 <https://www.fabriquespinoza.org/wp-content/uploads/Vieillir-Heureux-Etude-Fabrique-Spinoza-oct-2022-vf.pdf>.

"Vrouwen boven de 55 hebben meer last van de manier waarop de maatschappij naar hen kijkt dan mannen van dezelfde leeftijd."²³ Vrouwen voelen zich niet per se oud, het is de maatschappij die hun het gevoel geeft dat ze oud zijn.

Strijd tegen leeftijdsdiscriminatie: enkele mogelijkheden

Het is belangrijk om, rekening houdend met de hierboven vermelde argumenten, van de strijd tegen de leeftijdsdiscriminatie een prioriteit te maken in het Brussels Gewest. De Brusselaars moeten daarvan bewust worden gemaakt.

Dat is een enorme opdracht, maar er zijn oplossingen voorhanden. De Verenigde Naties hebben in hun rapport verschillende aanbevelingen opgenomen. Het bijzondere van die aanbevelingen is dat ze in heel grote mate gericht zijn tot het maatschappelijke middenveld en de privésector, maar ook tot de regeringen.

Ook voorbeelden uit andere landen, zoals Canada, geven ons inspiratie om de visie te veranderen door middel van intergenerationele programma's.

Daarom verzoeken de indieners van dit voorstel van resolutie dat de Brusselse Regering inzet op de volgende strategieën om leeftijdsdiscriminatie tegen te gaan:

- streven naar een samenleving voor alle leeftijden;
- intergenerationele programma's aanmoedigen en ondersteunen om de bijdrage van ouderen aan onze samenleving te erkennen. In alle verslagen is men het erover eens dat een betere inclusie van ouderen noodzakelijk is om leeftijdsdiscriminatie te bestrijden. Door het sociale weefsel van ouderen te verrijken, binden we tegelijkertijd de strijd aan tegen hun isolement. In de 'grootouderhuizen' in Canada zien we dat het aanhalen van de intergenerationele banden ook zorgt voor een uitwisseling van knowhow;
- regelmatige bewustmakingscampagnes voeren (met name door deelname aan de campagne van de Verenigde Naties). We moeten onze kijk op ouderdom en ouder worden, die te vaak een negatieve connotatie heeft, veranderen. De samenleving is doordrongen van te veel negatieve stereotypen, terwijl een positieve perceptie van ouderdom de levensverwachting met 7,5 jaar²⁴ kan verhogen. Laten we de clichés doorbreken: iedereen kan gelukkig oud worden;

23 <https://www.amnesty.be/campagne/droits-aines/article/agisme-intersectionnalite>.

24 <https://www.fabriquespinoza.org/wp-content/uploads/Vieillir-Heureux-Etude-Fabrique-Spinoza-oct-2022-vf.pdf>.

- encourager et renforcer les conseils consultatifs communaux des aînés, à travers la mise en place d'un conseil consultatif régional qui réunirait des représentants des conseils locaux afin que ceux-ci puissent échanger sur leurs actions et réalisations;
 - mettre en œuvre une véritable stratégie sur le vieillissement au sein de notre Région. Le Canada a repensé le vieillissement en allant plus loin que la lutte contre l'âgisme. Des actions sont menées afin d'œuvrer pour «mieux vieillir». Il est temps de mener des réflexions sur le sujet;
 - améliorer la recherche et la collecte de données sur le sujet au sein de notre Région pour évaluer l'ampleur du phénomène sous toutes ses facettes. Identifier les causes afin de mieux y remédier. La plupart des chiffres dont nous disposons sont des estimations, proviennent d'enquêtes ou ont trait à l'emploi. Mesurons au mieux l'impact de l'âgisme sur les citoyens bruxellois;
 - accroître l'information des aînés sur leur droit à disposer d'eux-mêmes... à tout moment de leur vie. La promotion du testament de vie permet aux aînés de réaliser et mettre en place ce qu'ils souhaitent. C'est un outil qu'il faut promouvoir puisque cela permet de faire respecter leur droit. Cette pratique est pourtant encore trop méconnue;
 - prôner l'autonomisation des aînés. Ce concept se développe depuis des années dans le secteur du handicap, où l'idée est bien de rendre les personnes en situation de handicap de plus en plus autonomes dans leur quotidien. Il nous faut agir de la même manière avec les personnes âgées où la tendance est inversée! Ces derniers restent pourtant des adultes présumés capables.
- de gemeentelijke adviesraden voor senioren aanmoedigen en versterken door de oprichting van een gewestelijke adviesraad die vertegenwoordigers van lokale raden samenbrengt zodat zij hun acties en verwezenlijkingen kunnen delen;
 - een echte vergrijzingsstrategie in ons gewest ten uitvoer leggen. Canada heeft het ouder worden van een andere kant bekeken door verder te gaan dan de strijd tegen leeftijdsdiscriminatie. Er worden acties ondernomen om te werken aan "beter ouder worden". Het wordt tijd om over dit onderwerp na te denken;
 - het onderzoek en de gegevensverzameling over dit onderwerp in ons gewest verbeteren om de omvang van het verschijnsel in al zijn facetten te beoordelen. De oorzaken identificeren om ze beter te kunnen aanpakken. De meeste cijfers waarover wij beschikken, zijn schattingen, afkomstig uit enquêtes of gerelateerd aan werkgelegenheid. Laten we de impact van leeftijdsdiscriminatie op de Brusselaars zo goed mogelijk meten;
 - ouderen beter informeren over hun recht op zelfbeschikking en dat op elk moment van hun leven. Door een levenstestament op te stellen kunnen ouderen verwezenlijken en regelen wat zij willen. Dat instrument moeten we bevorderen, want daarmee kunnen ouderen hun rechten doen gelden. Die praktijk is echter nog te weinig bekend;
 - de zelfredzaamheid van ouderen vooropstellen. Dit concept wordt al jaren ontwikkeld in de gehandicaptensector. Het idee bestaat erin om mensen met een handicap steeds zelfstandiger te maken in hun dagelijkse leven. We moeten op dezelfde manier handelen voor ouderen, aangezien de trend daar omgekeerd is! Ouderen zijn nog steeds volwassenen die geacht worden handelingsbekwaam te zijn.

Françoise SCHEPMANS (FR)
 David WEYTSMAN (FR)
 David LEISTERH (FR)

PROPOSITION DE RÉSOLUTION

visant à lutter contre l'âgisme

Le Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Vu le rapport des Nations unies portant sur l'âgisme publié en mars 2021;²⁵

Considérant les plans d'action mondiaux sur le vieillissement et la santé dans le cadre de la Décennie pour le vieillissement en bonne santé 2021-2030;²⁶

Considérant l'article 25 de la Charte des droits fondamentaux de l'Union européenne qui reconnaît et respecte le droit des personnes âgées à mener une vie digne et indépendante et à participer à la vie sociale et culturelle;

Considérant l'article 14 de la Convention européenne des Droits de l'Homme (CEDH) qui prévoit que la jouissance des droits et libertés doit être assurée, sans distinction aucune, fondée notamment sur le sexe, la race, la couleur, la langue, la religion, les opinions politiques ou toutes autres opinions, l'origine nationale ou sociale, l'appartenance à une minorité nationale, la fortune, la naissance ou toute autre situation;

Considérant l'article 23 de la Constitution belge qui garantit le droit à chacun de mener une vie conforme à la dignité humaine;

Considérant les objectifs 5 et 6 du deuxième axe du «Plan santé Bruxellois», qui veut s'assurer que chaque Bruxellois vieillisse en bonne santé et soit accompagné dans sa fin de vie;

Considérant la volonté affichée par le Gouvernement dans sa Déclaration de politique régionale quant à la lutte contre toutes les formes de violence et de discrimination;

Considérant que la Région de Bruxelles-Capitale compte plus de 150.000 personnes âgées de plus de 65 ans et près de 45.000 personnes de plus de 80 ans présentant un risque très élevé de vulnérabilité et de dépendance aux soins;²⁷

Considérant que l'espérance de vie continue d'augmenter et qu'elle atteindrait, en 2070, 90 ans pour les femmes et 88 ans pour les hommes;²⁸

25 <https://cdn.who.int/media/docs/default-source/2021-dha-docs/9789240016866-eng.pdf?sfvrsn=7375d0b87&download=true>.

26 <https://www.who.int/fr/initiatives/decade-of-healthy-ageing>.

27 IBSA, septembre 2022 <https://ibsa.brussels/themes/population/structure-par-age>.

28 Bureau fédéral du Plan, https://www.plan.be/press/communiquer-2206-fr-13millions_d_habitants_en_belgique_en_2070.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

ter bestrijding van leeftijdsdiscriminatie

Het Brussels Hoofdstedelijk Parlement,

Gelet op het rapport van de Verenigde Naties met betrekking tot leeftijdsdiscriminatie, dat gepubliceerd werd in maart 2021;²⁵

Overwegende de wereldwijde actieplannen rond vergrijzing en gezondheid in het kader van het Decennium van gezond ouder worden 2021 – 2030;²⁶

Overwegende artikel 25 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, waarin het recht van ouderen op een waardig en zelfstandig leven en op deelname aan het sociale en culturele leven wordt erkend en geëerbiedigd;

Overwegende artikel 14 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens (EVRM), dat bepaalt dat het genot van rechten en vrijheden moet worden verzekerd zonder discriminatie op welke grond dan ook, zoals geslacht, ras, huidskleur, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale of maatschappelijke afkomst, het behoren tot een nationale minderheid, vermogen, geboorte of andere status;

Overwegende artikel 23 van de Belgische Grondwet, dat het recht van eenieder garandeert om een leven te leiden in overeenstemming met de menselijke waardigheid;

Overwegende doelstellingen 5 en 6 van de tweede pijler van het "Brussels gezondheidsplan", dat ervoor moet zorgen dat elke inwoner van Brussel in goede gezondheid oud wordt en bijgestaan wordt aan het levenseinde;

Overwegende de door de regering in haar gewestelijke beleidsverklaring geuite wil om alle vormen van geweld en discriminatie te bestrijden;

Overwegende dat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest meer dan 150.000 65-plussers en bijna 45.000 80-plussers telt met een zeer hoog risico op kwetsbaarheid en zorgafhankelijkheid;²⁷

Overwegende dat de levensverwachting blijft stijgen en tegen 2070 naar verwachting 90 jaar voor vrouwen en 88 jaar voor mannen zal bereiken;²⁸

25 https://cdn.who.int/media/docs/default-source/2021-dha-docs/9789240016866-eng.pdf?sfvrsn=7375d0b8_7&download=true.

26 <https://www.who.int/initiatives/decade-of-healthy-ageing>.

27 BISA, september 2022 <https://bisa.brussels/themes/bevolking/leeftijdsstructuur>.

28 Federaal planbureau, https://www.plan.be/press/communiquer-2206-nl-13_miljoen_inwoners_in_belgie_in_2070.

Demande au Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale:

- de faire de la lutte contre l'âgisme une priorité;
- d'œuvrer pour la construction d'une société pour tous les âges;
- de renforcer la recherche et la collecte de données ainsi que la production de statistiques dans les différents domaines concernés par l'âgisme;
- de commander une étude sur l'impact de l'âgisme en Région bruxelloise;
- de mener une réflexion quant à une stratégie sur le vieillissement en Région bruxelloise;
- de sensibiliser les citoyens sur la thématique de l'âgisme à travers des campagnes de communication;
- de favoriser les synergies entre les différents niveaux de pouvoir dans la lutte contre l'âgisme;
- de favoriser les synergies entre les différentes compétences régionales dans la lutte contre l'âgisme;
- de soutenir et renforcer les programmes multigénérationnels;
- de créer de nouveaux programmes pilotes à l'instar des «maisons des grands-parents»;
- d'encourager et de renforcer les conseils consultatifs communaux des aînés, à travers la mise en place d'un conseil consultatif régional qui réunirait des représentants des conseils locaux, afin que ceux-ci puissent échanger sur leurs actions et réalisations;
- d'évaluer si les dispositifs juridiques bruxellois entraînent des discriminations liées à l'âge;
- de promouvoir le testament de vie;
- de tenir le Parlement informé du suivi qui sera réservé à l'exécution de la présente résolution;
- de produire un rapport à soumettre au Parlement au plus tard dans les deux années suivant l'adoption de la présente résolution.

Verzoekt de Brusselse Hoofdstedelijk Regering:

- van de strijd tegen leeftijdsdiscriminatie een prioriteit te maken;
- te ijveren voor een samenleving voor alle leeftijden;
- het onderzoek en de gegevensverzameling, alsook de productie van statistieken op de verschillende gebieden die met leeftijdsdiscriminatie te maken hebben, te versterken;
- een studie te laten uitvoeren naar de impact van leeftijdsdiscriminatie in het Brussels Gewest;
- na te denken over een strategie inzake de vergrijzing in het Brussels Gewest;
- de burgers via communicatiecampagnes bewust te maken van leeftijdsdiscriminatie;
- synergieën tussen de verschillende beleidsniveaus te bevorderen in de strijd tegen leeftijdsdiscriminatie;
- synergieën tussen de verschillende gewestelijke bevoegdheden te bevorderen in de strijd tegen leeftijdsdiscriminatie;
- multigenerationele programma's te ondersteunen en te versterken;
- nieuwe proefprogramma's op te zetten, zoals 'grootouderhuizen';
- de gemeentelijke adviesraden voor senioren aan te moedigen en te versterken, door de oprichting van een gewestelijke adviesraad die vertegenwoordigers van plaatselijke raden bijeenbrengt zodat zij hun acties en verwezenlijkingen kunnen delen;
- te beoordelen of de Brusselse wettelijke bepalingen leiden tot leeftijdsdiscriminatie;
- het levenstestament te promoten;
- het parlement op de hoogte te houden van de uitvoering die aan deze resolutie wordt gegeven;
- binnen twee jaar na goedkeuring van deze resolutie een verslag op te stellen dat aan het parlement wordt voorgelegd.